

Extra igények a Markó utcában ^[1]

Farkas Mihályt, fiát Farkas Vladimírt és Faludi Ervint 1956 októberében, de még a forradalom kitörése előtt tartóztatták le több társukkal együtt. A letartóztatás után a bűnbak szerepére kiszemelt volt honvédelmi miniszter és társai „áldatlan” körülmények közé kerültek. Ezt megelégedve írtak levelet a legmagasabb pártfórumra, hogy egy esetleges bírósági tárgyalás során le fogják leleplezni az igazi bűnösöket, azaz „kénytelenek leszünk akarataink ellenére továbbmenni konkrétumokkal, bizonyítható tényekkel az igazság feltárása terén”.

Bevezetés

Farkas Mihályt, fiát Farkas Vladimírt és Faludi Ervint 1956 októberében, de még a forradalom kitörése előtt tartóztatták le több társukkal együtt. A cél az volt, hogy - Péter Gáboron kívül - elítéljék őket a Rákosi Mátyás nevével fémjelzett korszak „hibáiért”. A letartóztatás után a Markó utcai börtönbe vitték a bűnbak szerepére kiszemelt volt honvédelmi minisztert és társait, ahol „áldatlan” körülmények közé kerültek. Ezt megelégedve írtak levelet a legmagasabb pártfórumra, megfenyegetve benne Kádár Jánost is, hogy egy esetleges bírósági tárgyalás során le fogják leleplezni az *igazi bűnösöket*, azaz „kénytelenek leszünk akarataink ellenére továbbmenni konkrétumokkal, bizonyítható tényekkel az igazság feltárása terén”. A fenyegetés be is vált: 1957 januárjában megjelent a börtönben Szénási Géza, a Legfőbb Ügyészség vezetője, aki számos ígéretet tett a foglyoknak. Ettől kezdve a hozzátartozók hetenként látogathatták a rabokat, hozhattak nekik csomagokat, kaptak napilapokat és folyóiratokat, sőt Farkas Vladimír még beteg édesanyjával is beszélhetett telefonon. A legnagyobb privilégium azonban kétségkívül az volt, hogy levelet is írhattak, méghozzá a legmagasabb köröknek címezve, mi több, ezeket a leveleket a címzettek kézhez is vehették - természetesen hiba lenne azt állítani, hogy ezt nem saját érdekeik okán tették meg, ám ettől a kedvezmény ténye és annak jelentősége tagadhatatlan.

Az egykor a pártállam vezetőséghez tartozó rabok igényei azonban akkor mérhetőek fel igazán, ha bemutatjuk a kor tényleges börtönviszonyait is. Az ÁVH éjszakai, vagy hajnali letartóztatásai után a politikai okokból megvádoltak évekre eltűnt rokonaik, ismerőseik elől. A börtönök kapuiban legfeljebb egy „kedvesebb” ávos elejtett megjegyzésből tudhatták meg, hogy szeretteik hol senyvednek. A börtönökben, a munka- és internálótáborokban nem volt látogatás, az ott élők nem kaphattak csomagot. A nyílt, vagy más néven kirkatperekben elítéltek hozzátartozóinak annyi könnyebbségük volt, hogy ők legalább tudták, hogy hány évre ítélték el a vádlottakat, míg zárt per esetében még erről sem lehetett szó.

Az elítéltek sem tudhattak semmit a külvilág eseményeiből. Általában egyszemélyes zárákban ültek (ha valaki mégis volt a cellában, arról biztosan lehetett tudni, hogy besúgó, ún. vamzer), egymással pedig nem, vagy csak alig tudtak kommunikálni. Komoly hírértéke volt még az 1-2 évvel korábbi újságfecnéknek is, amik néha azért bejuthattak a cellákba.

Sétára nem volt lehetőség, ablaktalan, vagy kisméretű, magasan elhelyezett ablakokkal „ellátott”, sötét, nyirkos cellákban sínylődték az elítéltek embertelen bánásmód között. Az étel, amit kaptak, mennyiségében és minőségében megközelítőleg sem volt elégséges egy felnőtt ember igényeihez mérten. Esetleges betegségeikre a foglyok semmilyen kezelést nem kaptak.

A fentiek tudatában értékeljük hát a kivételezett foglyok által kért és kapott rendkívüli bánásmódot, amiről az alábbi dokumentumok tanúskodnak, annak jeléül, hogy az egykori pártelit börtönben ülő tagjai, illetve az oda juttatásukban szerepet játszóak közötti kapcsolat sajátos formában élt tovább.

A dokumentumokat szöveghűen, de nem betűhíven közöljük, a magyar helyesírás jelenlegi szabályai szerint.

Az *ügyiratok leleplezése: MOL XIX-B-1-ai Miniszteri Titkárság 1957. 2. d.*

Források

Farkas Mihály és Vladimír levele Kádár Jánosnak

Kádár János elvtársnak, a Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány elnökének.

Tisztelt Kádár Elvtárs!

Ezen sorainkkal Önhöz, és Önön keresztül az MSZMP Ideiglenes Intéző Bizottságához, valamint a kormányhoz fordulunk.

Letartóztatásunk után, már október 23-a előtt kértük azt, hogy tegyék lehetővé számunka a pártvezetés képviselőjével való beszélgetést. November 4-e után tisztában voltunk azzal, hogy a Pártnak és a Kormánynak igen súlyos gondjai voltak, és ezét újbóli ilyen irányú kísérleteinek rövidesen átmenetileg abbahagytuk. Olvasva a Kormány január 5-i nyilatkozatát, úgy érezzük, hogy a jelenlegi helyzetben már a Párt és a Kormány elé terjeszthetjük azt a kérésünket, hogy néhány vezető elvtársron keresztül felvegyünk ügyünkkel összefüggésben több fontos problémát, illetve több fontos kérdésben tájékozassuk a Párt és a Kormány vezetését. Úgy érezzük, hogy olyan kérdésekről kívánunk az elvtársakkal beszélni, amelyek nemcsak a mi ügyünk, egyéni sorsunk szempontjából bírnak döntő fontossággal, hanem a Párt és a Kormány számára is jelentőségük van.

Nem hisszük, hogy kérésünk teljesítése bővebb indokolást igényelne, de mégis röviden hadd említsük meg a következőket:

1. Október 23-a után még világosabb lett, hogy az én (Farkas Mihály) ügyemben kiküldött pártbizottság, elsősorban Kovács István ténykedésének következtében súlyosan meghamisította az egyes törvénysértésekkel kapcsolatban az igazságot. A cél az volt - és ez ma már egyre szélesebb körökben nyilvánvaló -, hogy a tényekkel nem törődve, eltúlozzák az én felelősségemet, és ugyanakkor rehabilitálják ezzel kapcsolatban elsősorban Rákosi Mátyás fő felelősségét, akiről az elvtársak egy része is jól tudja, hogy 1949-1953 között, sőt később is, operatív módon nap mint nap irányította az ÁVH munkáját.

A rehabilitációkkal kapcsolatban én végig ragaszkodtam a szovjet elvtársak ama helyes tanácsához, hogy azokat úgy hajtsuk végre, hogy az erősítse, és ne gyengítse a pártvezetés tekintélyét. Ezért nem tértem soha arra az útra, hogy miután már nagyban folyt az én nyílt rágalmozgásom (amiben vezető szerepet vittek Rákosi és Gerő, akik nem tudták nekem megbocsátani, hogy én őszintén magamévá téve a KV 1953. júniusi határozatát, harcolva annak végrehajtásáért, nem egyszer élesen felléptem visszahúzó, szabotáló magatartásuk ellen), kivigyem az ezekkel kapcsolatos igazságot az utcára. Nem, én végig igyekeztem pártszerű lenni.

Amikor elkészült a bizottság jelentése, én felkészültem arra, hogy végre a KV előtt feltárjam a súlyos törvénytelenességekkel kapcsolatosan az igazságot, őszintén elmondja, és konkrétan, miben és miért vagyok én politikailag és erkölcsileg felelős, de nem szorítottam volna csak erre, mert ez az igazságnak csupán egy része. De én tépelődtem, mert láttam, hogy a jobboldal és a belföldi, valamint külföldi előzetes egységesebben lépett fel ebben a kérdésben azzal a világos céllal, hogy ezen keresztül kiszélesítse kommunista- és szovjetellenes támadását, mint ahogy ez végeredményben be is következett.

Ezért fordultam tanácsért A. I. Mikojan elvtárhoz, és mint kommunista, mint a Szovjetunió és az SZKP tántoríthatatlan híve elfogadtam az ő tanácsát és elálltam eredeti szándékomból, attól, hogy kötelességemmel és jogommal élve hozzásegítek a KV tagjait a teljes igazság megismeréséhez. Így a KV egyoldalú tájékoztatást kapott és az a hamis látszat keletkezett, hogy én a bizottság jelentésében foglaltakkal egyetérték. Bármilyen nehéz volt ez számomra, én ebben az esetben is egyéni érdekeimet a párt érdekeinek rendeltém alá elsősorban azért, mert magamévá tettem Mikojan elvtárs intelmét, aki kijelentette, hogy bármilyen igazságtalanság történik most velem (a pártból való kizárással), segítek elő a párt konzolidálását, a pártvezetés egységének megteremtését, és ezért mondja le eredeti szándékáról. Mikojan elvtárs nekem megígérte, hogy további üldözésemet nem fogják megengedni, és idővel majd ügyemet rendezni lehet. A Központi Vezetőség július 21-én úgy foglalt állást, hogy kizárással ügyemet teljesen lezárják. Engem mindennek dacára mégis letartóztattak.

2. Én (Farkas Vladimír), ügyem párvizsgálata során fenti körülményeket ismerve magam is sok fontos, helyzetemet könnyítő kérdéssel nem beszéltem. Hadd tegyem meg hozzá, hogy a KEB augusztus 1-jei ülésén, amikor a párt soraiból kizártak, Kiss Károly elvtárs a következőket mondta: a jelenlegi általános helyzetben nem hozhatnák az ügyemben más döntést. Tudják, hogy a szocialista törvényesség megsértésével kapcsolatos szerepem nem magyarázható azzal,

hogy amit tettem, ellenséges, vagy rossz szándékból tettem volna. Sok jót is tettem az ÁVH-n, fiatal vagyok, megvan minden módomból arra, hogy visszakerüljek a párt soraiba. Arra az aggályomra, hogy a kizárásom abban a légkörben további üldözésemhez szolgálhat majd alapul, az elvtársak (többen is) azt jelentették ki nekem, hogy alaptalanul üldözési mániában szenvedek. Mégis letartóztattak.

3. Letartóztatásunk óta arra törekedtünk, hogy az igazságnak megfelelően tárjuk fel az egyes súlyos törvénysértésekkel kapcsolatos helyzetet, nem elkenve a saját felelősségünket. Nyilvánvaló, hogy ez a magatartásunk is hozzájárult ahhoz, hogy a katonai ügyészség is november 10-én arra az álláspontra helyezkedett, hogy nem hajlandó ügyünkben bírósági ügyet csinálni, és keresni fogja szabadlábú helyzetünkre a jelenlegi bonyolult helyzetben is elfogadható módját. Véleményünk írásban is rögzítést nyert, és meg vagyunk győződve arról, hogy ez az okmány segítheti a párt és a kormány vezetését abban, hogy végre megismerje a törvénysértésekkel kapcsolatos igazságot, amelyet az MDP egyes volt vezetői saját egyéni érdekükben még a legszűkebb vezetés előtt is igyekeztek meghamisítani.

Amikor mi az elvtársaktól a beszélgetés lehetőségét kérjük, nemcsak azt akarjuk a magunk eszközeivel elősegíteni. Mi tudjuk és magunk is valljuk, hogy a pártnak és az országnak sürgősen konszolidációra van szüksége, és hogy ennek kell bizonyos mértékben alárendelni a mi ügyünk további alakulását is. De mi arról is meg vagyunk győződve, hogy az 1949-1953-as évek, valamint 1956. október 23-ának tragikus tapasztalatait ismerve, a párt és a kormány soha többé semminek és senkinek a kedvéért nem engedni újjáéledni a múlt szomorú kísértéseit. Nem engedni a mi esetünkben sem, akkor sem, ha egyes jelenlegi vezető elvtársak meghurcolásáért nekünk is vállalniuk kell a felelősség ránk eső részét. (Hadd jegyezzük meg azonban, hogy meggyőződésünk, hogy ezek az elvtársak is nagyrészt sok tekintetben hamisan lettek tájékoztatva.)

Mi a jelenlegi helyzetben ahhoz igyekszünk tartani magunkat, hogy feltárjuk az igazságot, ugyanakkor ne nehezítsük meg a vezetés felelősségteljes munkáját. De ezen igyekezetünk sikere nemcsak rajtunk múlik. Nekünk is éreznünk kell, hogy nem akarják velünk kapcsolatosan azt a bünbakpolitikát folytatni, amelynek Gerő, Kovács voltak a fő szószólói; hogy ügyünkben a döntő tényező nem az úgynevezett tömegnyomás lesz (amelynek egy fő forrása a közvélemény hamis tájékoztatása, valamint a reakciónak a Farkas-ügygel kapcsolatos távolabbi célú mesterkedései voltak), és hogy végeredményben a szerepünk a nyilvánosság előtt, amely előtt bemocskoltak bennünket - természetesen figyelembe véve a párt és az ország helyzetét és érdekeit -, végeredményben az igazságnak megfelelően lesz ismertetve.

Meggyőződésünk, hogy ennek, valamint a vezetés körüli konszolidáció elősegítésének nem ügyünk bírósági tárgyalás útján való (akár zárt, vagy nyílt) lezárása a célszerű módja. Tudniillik, ha ilyenre sor kerül, mi kénytelenek leszünk akarunk ellenére továbbmenni konkrétumokkal, bizonyítható tényekkel az igazság feltárása terén. Ezt vallják az igazságügyi szervek, amelyek a párt és a kormány politikájának megfelelően ma már azt hirdetik, hogy szakítottak a törvénytelen ség teljes gyakorlatával, és nem engedik egyes személyek beavatkozását munkájukba, abban csak az objektív igazság és a törvények előtti, mindenkire egyformán érvényes egyenlőség vezérli őket. Mindez újabb nem kívánatos bonyodalmakhoz vezethet az országban. Mi ezt feltétlenül el akarjuk kerülni. Arra persze gondolni sem merünk, hogy 1957-ben is akadna olyan összetételű bíróság, amely az igazság megcsúfolásával folytatná az 1949-1953-as évek szégyenletes joggyakorlatát.

Szilárd meggyőződésünk, hogy a párt és a kormány vezetői között sem akad ma olyan elvtárs, aki ügyünkkel kapcsolatban vállalná a bírósági szervek munkájába az ilyen - ma már jogosan törvénytelennek ítélt - beavatkozást. Ezzel kapcsolatos problémáink előadása végett is kérjük a beszélgetést számunkra lehetővé tenni. Felhasználhatjuk az alkalmat, hogy a párt tudomására hozzuk - jelenlegi helyzetünkben is tántoríthatatlan harcosai maradtunk a múlt súlyos hibáit kijavító szocialista Magyarországnak, a Szovjetunió és kommunista pártja vezette szocialista tábornak és forradalmi munkásmozgalomnak. Erről az útról soha, semmilyen körülmények között nem térünk le.

Farkas Mihály

Farkas Vladimír

Jelentés Farkas Mihály és Farkas Vladimír követeléseiről

Belügyminisztérium ORFK
Politikai Nyomozó Főosztályának
Vizsgáló Osztálya

Jelentés
Budapest, 1957. április 29.

Miniszter Elvtárs jelentem, az utasításnak megfelelően Farkas Mihályt, Farkas Vladimírt és Faludi Ervint átszállítottuk az Országos Börtönbe [Gyűjtőfogház], ahol a többi elítéltektől [!] elszigetelten, a kórházi fogdárszobában helyeztük el.

Farkas Mihály és fia tiltakoztak az átszállítás ellen, és kifejezték azt a kívánságukat, hogy szeretnének egy vezető elvtárral beszélni, ugyanis korábban Szénási Géza legfőbb ügyész elvtárs az MSZMP Intéző Bizottsága nevében közölte velük, hogy büntetésüket nem kell a börtönben eltölteni, mert őket a Szovjetunióba, vagy valamelyik népi demokratikus országba fogják elszállítani. Farkas Mihály kijelentette, hogy ehhez ő ragaszkodik, és kéri, hogy az MSZMP Intéző Bizottsága ezt az ígéretét valósítsa meg.

Közölte velem továbbá azt is, hogy Szénási elvtárs ígéretet tett arra vonatkozóan is, hogy a börtönrejszimbólumunk nem fog változni.

Ezzel kapcsolatban felvetették az alábbi kívánságaikat:

- 1./ Hetenként 2 alkalommal beszélhessenek hozzátartozóikkal.
- 2./ Naponta kaphassanak sajtót (Népszabadság, Népakarat).
- 3./ Rendszeresen kaphassanak hozzátartozóiktól fehérneműt, élelmiszercsomagot, könyvet, külföldi és magyar sajtót, illetve folyóiratot.
- 4./ Farkas Mihály kaphasson diétát, Farkas Vladimír és Faludi Ervin pedig őrsei élelmiszerét.
- 5./ Kaphassanak cellájukba néprádiót.

Szalma József
r[endőr] ny[omozó] ő[r]n[agy]
osztályvezető.

Javaslat Farkas Mihály és fia különleges ellátásáról

Belügyminisztérium ORFK
Politikai Nyomozó Főosztályának
Vizsgáló Osztálya
Jóváhagyom:

Szigorúan titkos!

Budapest, 1957

Javaslat
Budapest, 1957. április 29.

Javasolom Farkas Mihály, Farkas Vladimír és Faludi Ervin elítéltek börtönrejszimbólumát az alábbiakban megállapítani, illetve jóváhagyni:

- 1./ Hetenként két alkalommal hozzátartozóikkal beszélő.
- 2./ Hetenként egy alkalommal fehérnemű, élelmiszer csomag beadása.
- 3./ Saját költségükön naponta vásárolhassanak sajtót (Népszabadság, Népakarat).
- 4./ Hetenként egy alkalommal könyv, külföldi sajtó, illetve folyóirat beadásának engedélyezése (Ideológiai és szépirodalmi könyvek, Pravda, L'Humanité stb.).
- 5./ Farkas Mihály részére diéta, Farkas Vladimír és Faludi Ervin részére őr élelmiszer.

6./ Naponta kérésük szerint séta engedélyezése.

7./ Cellájukban néprádió használata.

Szalma József r.ny. őrgy.
osztályvezető.

Kérelem a belügyminiszterhez Farkas Mihály és társai börtönkedvezményeire

Belügyminisztérium
Büntetés-végrehajtási
Parancsnokság

Szigorúan titkos!

Tárgy: Farkas Mihály és elítélt
társai ügye

Biszkú Béla elvtársnak
a Magyar Népköztársaság Belügyminisztere

Budapest

Jelentem, hogy Farkas Mihály, Farkas Vladimír és Faludi Ervin elítélteket a budapesti országos börtönben - a többi elítélttől elkülönítve - helyeztem el.

Büntetési idejük alapján, az érvényben lévő Büntetés-végrehajtási Szabályzat szerint az alábbi kedvezmények illetnék meg őket:

- 3 havonként levélváltás;
- 6 havonként hozzátartozóik fogadási, illetőleg látogatása;
- 6 havonként 3 kg súlyú élelmiszercsomag;
- havonta 30 Ft értékű tisztasági cikkek beszerzése;
- a börtön könyvtárának igénybe vétele.

Nevezettek ezzel szemben az alábbi kedvezményeket kérik:

- levelezést korlátlanul;
- látogatást hetenként, ugyancsak hetenként, vagy esetenként telefonbeszélgetést hozzátartozóikkal
- hetenkénti élelmiszercsomag beadást;
- napilapokat, folyóiratokat korlátlanul, ezen kívül Farkas Mihály katonai folyóiratokat (magyar, orosz és német nyelvűt) és néprádiót.

A fentiekén kívül azt is kérik, hogy saját ruhájukat viselhessék, s ne úgy kezeljék őket, mint elítélteket, hanem a Büntetés-végrehajtási testület tagjai elvtársi megszólításban érintkezzenek velük.

Kérem Miniszter elvtárs utasítását fentiekre vonatkozóan.

Budapest, 1957. május 9.

/: Kovács Gyula :/
B[üntetés]v[égrehajtási] ezredes
parancsnok.
[a helyettes aláírásával, BVOP pecsétjével]

Címkék:

[Faludi Ervin](#) ^[2]

[Farkas Mihály](#) ^[3]

[Farkas Vladimír](#) ^[4]

[ÁVH](#) ^[5]

[Államvédelmi Hatóság](#) ^[6]

[Kádár János](#) ^[7]

Kiadás: 7. évfolyam (2007) 4. szám

Forrás webcím: https://www.archivnet.hu/politika/extra_igenyek_a_marko_utcaban.html

Hivatkozások

[1] https://www.archivnet.hu/politika/extra_igenyek_a_marko_utcaban.html

[2] <https://www.archivnet.hu/cimkek/faludi-ervin>

[3] <https://www.archivnet.hu/cimkek/farkas-mihaly>

[4] <https://www.archivnet.hu/cimkek/farkas-vladimir>

[5] <https://www.archivnet.hu/cimkek/avh>

[6] <https://www.archivnet.hu/cimkek/allamvedelmi-hatosag>

[7] <https://www.archivnet.hu/cimkek/kadar-janos>